

ACTA
LITERARIA
ET
SCIENTIARUM
SVECIÆ.

VOLUMEN TERTIUM

Continens annos

1730. 1731. 1732. 1733. & 1734.

UPSALIÆ, Anno MDCCXXXVIII.

Prostat apud GOTTFRID. KIESEWETTER.

Reg. Acad. Upsal. Bibliop.

ACTA
LITTERARIA
ET
SCIENTIARUM
SVEVICAE.

VOLUMEN TERTIUM

Continens annos

1730. 1731. 1732. 1733. & 1734.

MDCCXXXVIII. Anno

Prostat apud Gottard. Kresswetter.
R. G. Acad. Upsal. Bibliop.

ACTA
LITERARIA
ET
SCIENTIARUM
SVECIÆ,
ANNI M DCC XXX.

Figuris Æenis.

15

Cum Privil. S:Æ R:Æ M:TIS Sveciæ.

UPSALIÆ,

Sumtibus JOH. HENR. RUSSWORMII,
Regiæ Academiæ Upsal. Bibliopola.

ACTORUM CONSPECTUS.

- I. **I**llustrissimorum Regni Sveciæ Senatorum, & Magnatum Historia Numismatica, exhibita à MAGNO von BROMELL, S. R. M:um Archiatro, Coll. Med. Stockh. Præfide & Soc. Reg. Lit. & Scient. Socio. - - - - - Pag. 1.
- II. Numismata à Nobili Artifice JOH. CAROLO HEDLINGER, Equite, Stockholmæ nuper, elegantissime sculpta. - - - - - p. 12.
- III. HERMANNI D. SPÖRING, Med. D. & Prof. Aboëns. & Soc. Lit. & Scient. Socii, *Observatio de Elephantiasi aqua martiali fontis Kupis, prope Aboam curata An. 1729.* - - - - - p. 14.
- IV. BIRGERI VASSENII Lect. Math. Gymn. Reg. Gothob. *Cogitationes de incremento & decremento Lacus Vener.* - - - - - p. 16.
- V. *Cogitationes Problematicæ de Correctione Calendarii, communicatæ à* CONRADO QVENSEL, Math. Prof. Lund. & Soc. Lit. & Scient. Socio. - - - - - p. 23.
- VI. MAGNI von BROMELL, *Lithographiæ Svecicæ continuatio. Articulus secundus, de Testaceis univalvibus lapideis tortuosis sive turbinatis, ad cochlearum imaginem formatis.* - - - - - p. 28.
- VII. *Observatio Eclipsæ Lunæ, quæ contigit Moscua d. 29. Aug. 1718. St. v. à* SIMONE LINDHEIM, Supr. Dicast. Aboëns. Assess. & Soc. Reg. Lit. & Scient. Socio. - - - - - p. 38.
- VIII. *Eclipsis Lunæ observata Petropoli d. 10. Oct. 1725. St. vet. Ab Eodem.* - - - - - p. 41.
- IX.

ACTORUM CONSPECTUS.

- IX. *Longitudo Moscuæ determinata ab AND. CELSIO.* Astron. Prof. & Soc. Reg. Lit. & Scient. Secr. - - - - - p. 42.
- X. GEORGII STIERNHIELM, *Epistola ad Illustrissimos D:nos REGENTES SVECIAE Specimen Operis sui ADELRUNÆ sive SIBYLLÆ Sveo-Gothicæ exhibens. Autographum communicante ANDREA ANTONIO STIERNMAN.* Arch. Reg. Svec. Registr. p. 45.
- XI. KILIANI STOBÆIM. D. Phil. Nat. Prof. Lund. & Soc. Reg. Lit. & Scient. Socii, *Observatio de exostosi mira in cranio Gallinæ cristatæ* - - p. 53.
- XII. Ejusdem, *de Apoplexia e remedio adstringente & opiato sinistre exhibito.* - - - - - p. 54.
- XIII. Ejusdem, *de Euporisto Anthydropico.* - p. 55.
- XIV. *Descriptio Testudinis Americanae terrestris; forte Jaboti Brasiliensibus, Cagado de Terra Lusitanis dicta, Marcgravii.* Ab Eodem. - - - p. 58.
- XV. *De Officulo in Vervecis penula invento.* Ab Eod. p. 62.
- XVI. *De Dendrite Scanico.* Ab Eodem. - - p. 63.
- XVII. *Observatio Meteori Igniti ad officinam sulphuream in Nericia A:o 1727. d. II. Octobr. facta à JOH. GUST. HALLMAN,* Päst. ibid. - - - p. 67.
- XVIII. *Monument. Sveo-Gothic. Obs. IX. Lapidés, in quibus occurrunt precandi formulæ: GUD hialpi fiæl, vel ant hans, DEus juvet animam, vel spiritum ejus; GUD giri miskun, DEus misereatur, & hisce similes, ad gentiles referri non posse.* Auct. O. CELSIO Theol. D. & P. Soc. Reg. L. & S. S. - - - - - p. 70.

ACTORUM CONSPECTUS.

- XIX. ANDREÆ CELSII *Observationes Meteorologicae*. Upsaliæ habitæ Anno 1730. - - p. 101.
XX. HERMANNI D. SPÖRING, *Epitome Observationum Meteorologicarum Aboëns. A. 1730.* - p. 106.
XXI. *Problema mechanicum de motu corporum ex percussione solutum* à SAM. KLINGENSTIERNA, Geom. Prof. Upsl. & Reg. Soc. Sveth. & Angl. Sodali. - - - p. 109.
XXII. *Recensio libelli, cui titulus: Inledning til nödig kundskap at igenkänna och upfinna allahanda Berg. Arter, Mineralier, Metaller, samt fossilier, och huru de måge til sin rätta nytta användas, b. e. Manuductio ad cognoscenda & investiganda varia genera Mineralium, Metallo- rum & fossilium; una cum eorum ad usum vitæ applicatione.* Auctore MAGNO von BROMELL. *Stockholmia sumtu Russwormiano. 1730.* 8:vo pagg. 95. - - - p. 111.
XXIII. *Vita* ERICI BURMÄN. - - - p. 114.

videatur sententia, qui exhalationibus metallicis, imprimis martialibus, nec non bituminosis, admirandum hoc naturæ ludentis phænomenon adscribunt. Verum enimvero cum contra consideremus. 1:0 Easdem hasce figuras, in quibusdam lapidibus hujus generis evidentissime muscos referre, quales mihi præcipue videntur, Dendrites Maslensis rotundus, & alius e Silesia albus marmoreus. 2:0 Quod testimonio Clarissimorum Physicorum, jam musci squamosi terrestres, & tenuis marini; jam algæ & fuci; jam abrotani & ericæ tenuifoliæ icones adcuratas sistant. 3:0 Quod in nostris Dendritis & juxta eosdem satis frequentia alia occurrant petræfacta, quæ de sua hac origine non dubitare permittunt; neque eorum opinioni contradicere sustineo, qui Dendritas Phytolithis accensent, & eorum picturas muscorum Diluvio obrutorum vestigiis acceptas referunt; sed potius spero me non adeo nefandum crimen commissurum si dixero & hos & illos vera docuisse. Quidam enim Dendritæ prorsus sunt originis mineralis, quidam vero ad Plantas fossiles jure suo pertinent; Quod Cl. D: nus *Kundmannus* innuere videtur, dum hos Dendritas, illos vero Dendroides, in Promptuar. rerum natur. & artificial. Wratislaviensi pag. 221 & 238, vocitat.

XVII.

Observatio Meteori Igniti ad officinam sulphuream in *Nericia* A:o 1727
die 11 Octobr. facta

à
JOH. GUST. HALLMAN,
Past. ib.

Quod si præter lumen revelatum dentur disciplinæ, quæ etiam hominem ad divinæ Majestatis omnipotentæ & providentiæ admirationem venerationemque excitant & ducunt, iis certe Philosophiam Naturalem accensendam esse nemini jam dubium esse potest. Ut autem quis talem nobilissimum scopum ex frequenti naturæ consideratione facilius consequatur, Deum in quibusdam orbis terrarum partibus, rerum indolem & essentias magis quam alibi quasi per Anatomiam monstrasse, & naturæ secreta evidentiori modo revelasse, non nisi maxima cum voluptate deprehendere nobis licet. Inter quas regiones numeranda officina sulphurea Dyltensis in Nericia, quo vero jure, id alias si Deo ita visum fuerit, in succincta ejusdem descriptione ostendere mihi animus est. Sufficiat hac occasione orbi literato & curioso perbreve mittere narrationem de iis phænomenis, quæ terræ & montium sulphuræ exhalationes ibi generant. Inde ab eo tempore, quo primum cura animarum ecclesiæ, montes hos inhabitantis, mihi concredita, magna cum attentione admiratus sum meteora quædam ignita, hæc sæpius apparentia, quæ in eo ab ordinariis casmatibus vel luminibus borealibus differunt, quod propius ipsam terram immo & inter ipsas ædes ardere videntur. Facilis conjectura est, ea ipsa natales debere sulphureis exhalationibus, quibus aër in hoc terrarum tractu magis quam alibi repletus est, quia non solum minera sulphuris ibi ditior, quam in ulla alia septentrionis plaga, sed etiam dum ipsum sulphur coquitur & paratur, uberiores evaporationes sulphuræ ipsum aërem imprægnant; huic opinioni favere videtur meteorum quoddam hæc visum A:o 1717 die 11 Oct.

Postquam

Postquam mensibus Septembri & Octobri tumuli vitrioli sua sponte inflammati, tantum fumi exhalassent & aërem sulphureis effluviis ita implevissent, ut in ipso gramine & arboribus tali fumo afflatis, purum sulphur reperiri potuerit, contigit die modo dicta hora 6 vespertina, dum cœlum sudum & sideribus fulgens esset, ut in sublime surgeret fulgor & flamma C, (Tab. II.) incendii ad oculum distincte erumpentis e tumulo A, juxta casam sulphuream B, & constitueret lucentem massam D perpendiculararem fere supra tumulum prædictum & casam, inde versus plagam NW radius lucidus E celeri motu erupit, qui reversus ad F effecit fulgur subitaneum, & hinc inde per quartam partem horæ cursitans versus plagas S, W & N. Deinde materia illa lucens D vibravit plures radios quasi fulgurantes versus ortum in G, ita ut circiter horam 8, dum etjam maxime illucescebat, in ipsis ædibus tantum luminis appareret, ut etjam ea, quæ minoribus typis impressa erant, legi potuerint. Denique lumen hoc celeri motu corruscans, & in omnes plagas vibratum tota nocte mansit, apparuitque, donec sub ortu diei prorsus evanesceret omne.

Quid lucis hoc meteorum ceteris luminibus borealibus & casmatibus explicandis, suo notabili ortu fœnerari possit, dicere supersedeo, id ipsum uberiori eruditi orbis examini subjiciens; sufficiat mihi strictim descripsisse hoc phænomenon. Si hæc benigne excipi intellexero, observationes circa ignitos Dracones volantes & non raro ad hanc officinam conspectui nostro oberrantes, alio tempore cum harum rerum cupidis communicare annitar.

Qui hunc cippum inspexerit, juraret heri, aut nudius tertius positum; usque adeo nullum vel lapis ipse, vel sculptura ab aevo vitium contraxit. Neque crusta illa tenacissima obductus est, quæ pleraque obfedit monumenta runica, & lectu reddidit difficillima. Nimirum hic lapis a prima, ut apparet, qua erectus fuit, ætate inclinatus, a tempestatum sævitia quodammodo mansit immunis; quæ dictum inducunt mucum, & innumeris perpetuisque divexando injuriis ipsa etiam saxa paulatim dissolvunt, & exedunt.

XIX.

ANDRÆ CELSII

Observationes Meteorologicæ habitæ Upsaliæ Anno 1730.

HOc quoq; anno Barometro & Thermometro a Præstantissimo artifice *Hauksbejo Londini confectis* usi, observationes meteorologicas juxta modum a *Cel. Jacobo Jurin* in *Actis Philosoph. Anglicanis* N. 379. p. 422. descriptum adornavimus. Quum autem integrum Diarium heic adponere, nimis prolixum foret, observationum nostrarum compendium cum publico communicabimus.

Barometri itaque altitudines quovis mense hæ observatæ sunt

		Maximæ	&	Minimæ
Mens.	Dies.	Hora. Dig. cent.		Dies. Hora. Dig. cent.
Jan.	8.	8 $\frac{1}{2}$ a. m. 30. 31.		- 18. 9. p. m. 28. 91.
Febr.	3.	8 $\frac{1}{2}$ a. m. 30. 32.		- 14. 9 $\frac{1}{4}$ a. m. 28. 99.
Mart.	29.	12 $\frac{3}{4}$ p. m. 30. 36.		- 21. 9. p. m. 29. 14.
			N 3	Apr.

Apr. 21. 10 $\frac{1}{2}$ a. m. 30. 14.	- 10. 5 p. m. 29. 45.
Maj. 2. 7. a. m. 30. 22.	- 30. 6 $\frac{1}{4}$ p. m. 29. 39.
Jun. 2. 7 $\frac{1}{2}$ a. m. 29. 98.	- 21. 4 $\frac{1}{2}$ p. m. 29. 59.
Jul. 20. 6 a. m. 30. 07.	- 31. 5 a. m. 29. 20.
Aug. 26. tot. die. 30. 11.	- 23. 9 $\frac{1}{2}$ p. m. 29. 33.
- - 29. 7. a. m. - - -	
Sept. 30. 9 $\frac{3}{4}$ p. m. 30. 38.	- 11. 8 $\frac{1}{2}$ a. m. 29. 12.
Octob. 1. 7 $\frac{1}{2}$ a. m. 30. 39.	- 22. tot. die. 29. 48.
- - 9. 10. p. m. - - -	
Nov. 30. 11 $\frac{3}{4}$ p. m. 30. 60.	- 23 tot. die. 28. 95.
Dec. 1. 10 $\frac{3}{4}$ p. m. 30. 71.	- 10. tot. die. 28. 90.

Ex hisce observationibus, ut sæpius quoque antea compertum est, liquet, mensibus æstivis variationes Mercurii in Barometro fuisse satis exiguas, hibernis vero insigniores; maximamque totius anni variationem 1 dig. & 81 centes. mens. Lond. mense Decembri intra novem dierum spatium contigisse. Hinc media Mercurii altitudo circa 29 dig. 80 $\frac{1}{2}$ cent. suspenditur. Die 1 Decembris in maximo hydrargyri ascensu aër fuit serenus & valde tranquillus; die autem 10 ejusdem mensis circa descensum totius anni maximum spiravit S. I. cum nivibus. 420 . part. milles. digit.

Notavimus hoc quoque anno, Ventos SO. SSO. S. SSW. & SW. mercurium semper depressisse: sed WSW. W. WNW. NW. NNW. N. NNO. & NO. plerumq; eundem elevasse

Thermometri descensus matutini cujusvis mensis hi fuere

Maximi

Maximi				&	Minimi					
Mens.	Dies.	Hor.	Grad.	Dec.	-	Dies.	Hor.	Grad.	Dec.	
Jan.	26.	8.	-	78.	4.	-	3.	8 $\frac{1}{2}$.	67.	7.
Febr.	27.	10.	-	83.	8.	-	16.	10 $\frac{1}{2}$.	66.	3.
Mart.	16.	9.	-	86.	7.	-	30.	9.	65.	6.
April.	2.	9.	-	63.	3.	-	21.	10 $\frac{3}{4}$.	48.	0.
Maj.	9.	7 $\frac{1}{4}$.	-	53.	6.	-	18.	7 $\frac{3}{4}$.	33.	1.
Jun.	3.	9.	-	36.	9 $\frac{1}{2}$.	-	13.	7 $\frac{1}{2}$.	21.	4.
Jul.	8.	5 $\frac{1}{2}$.	-	28.	6.	-	28.	5 $\frac{3}{4}$.	15.	0.
Aug.	26.	7.	-	47.	2.	-	17.	6.	25.	8.
Sept.	9.	7.	-	51.	7.	-	2.	6 $\frac{3}{4}$.	38.	9.
Oct.	29.	8.	-	71.	6.	-	1.	7 $\frac{1}{2}$.	53.	5.
Nov.	30.	10 $\frac{1}{2}$.	-	82.	2.	-	3.	8.	55.	4.
Dec.	6.	9.	-	83.	0.	-	14.	9.	66.	0.

Hinc apparet, si altitudines Thermometri ante meridiem observatas inter se conferas, diem totius anni frigidissimum nobis fuisse 16. Martii, sereno cœlo & malacia gaudentem; calidissimum vero 28. Julii, nubilum cum S. 1. Unde media Thermometri altitudo 50. grad. 8 $\frac{1}{2}$. dec. Si autem observationes Thermometri post meridiem factæ, inter se comparentur, maximum nobis dedit calorem dies 27. Jul. spiritu vini ascendente ad 9. gr. 1. dec. cœlo fere sereno & S. 2. Atq; sic totum spatium, quod variatio annua occupavit, 77. gradibus & 6. dec. æquatur.

Mensibus hiemalibus frigus viguit constans, moderatum tamen & non adeo intensum, ut mense Februario anni proxime præcedentis. Noctu ante diem 6. Octobr. spirantibus N. 1. & W. 1. intra gradum Thermom. 61 & 64. humus & aqua libero aëri exposita primum congelata est.

Noctu

Noctu ante diem 28. Octobr. intra gradum 67. & 71 annis leniter fluens & hanc urbem interfecans prima vice glacie adstrictus est, flante N. 1.

Si gradus caloris hujus anni, cum præcedentium annorum observationibus contendantur, tempus æstivum solito fuit calidius. Ex literis Plur. Rev. & Præclar. Dn. Mag. *Olavi Broman* patet in *Helsingia* intra 50 vel 60 annorum intervallum tantum calorem vix perceptum esse. Sub hoc æstu cælum apparuit fere serenum & & insolito quodam fumo obtectum, qui non modo *Uplandiam*, sed omnes *Sveciæ* provincias peragravit. Immo ex relatione laudati *Bromanni* constat hunc fumum per mare quoque *Balticum* diffusum fuisse, adeo ut non paucos circa medium inprimis mensis Julii naufragium fecisse testetur. Sol inter hunc fumum nudis oculis in ipso sæpe meridie conspici potuit, haud aliter ac vaporibus horizontalibus immersus apparere solet. Quare etiam diebus præcipue 11, 12. & 13, Julii ingens macula circularis in parte solis orientali versus ejus centrum progredi sine telescopia heic visa est. Hanc quoque maculam Clæ. Dn. Mag. *Olaus Hammaræus* in locis *Sudermannia* mari *Baltico* proximis observavit diebus 13. & 14. aëre fumoso & spirante Euro. Nobil. & Consultiff. Dn. Assess. *S. Lindbeim* nos certiores reddit magni cujusdam incendii, quo quamplurimæ vastissimæ *Fennoniæ* silvæ hac æstate vehementer conflagnarunt: huncque fumum aërem adeo condensasse narrat, ut mense Julio prope *Biörneborg* magnam in sole maculam nudis oculis conspexerit.

Quantitatem pluvie & nivis liquefactæ pedis Londinensis digitis, eorumque partibus millesimis mensuravimus mense

	Dig. Milles.		Dig. Milles.
Januario	0. 374.	Julio	1. 478.
Februario	0. 414.	Augusto	0. 525.
Martio	1. 981.	Septembri	1. 599.
Aprili	0. 165.	Octobri	1. 103.
Majo	2. 060.	Novembri	1. 150.
Junio	0. 745.	Decembri	1. 432.

Colligitur hinc altitudo pluviae & nivis liquatae in nostrum horizontem per integrum annum decidentis 13. dig. 26. part. milles. quae siccitatem hujus anni nimiam satis indicat, si altitudinem mediam respiciamus, quam ex septem annorum observationibus 19. fere digit. aestimavimus. Mensem Martium nivium & Majum pluviarum copiam hujus anni maximam effudisse patet. Ceterum tantus fuit aestus, tantaque siccitas aestatis & insequentis autumnus, ut multi rivuli, fontes & putei, praeter morem solitum, penitus exsiccati fuerint.

In *Helsingia* tremorem terra satis vehementem noctu ante diem 25 Julii accidisse observationes Bromannianae docent.

Tonitrua, fulgura & fulmina hac aestate frequentiora universam Sveciam saepe effectibus infestarunt.

Die 28. Maji hor. 11 $\frac{1}{2}$. a. m. audivimus tonitruum cum fulgure & pluvia exigua, spirante W. 1.

Noctu post diem 12. Junii tonitruum & ictus fulminis in vicinia Upsaliae, flante S. 2. & pluvia decidente 173 milles. dig.

D. 21. Junii hor. 3. post meridiem tonitruum cum vento SW. 2.

D. 22. Junii ante meridiem tonitruum cum pluvia 128 milles. dig. & S. 1.

D. 10. Julii hor. 1. post merid. fortissimum tonitruum cum pluvia 131. milles. dig. & S. 4.

O

D. 15.

D. 15. Julii h. 10 a. m. & 3. p. m. tonitru cum plu-
via 550. milles. dig. & S. 1.

D. 28. Julii h. 6. p. m. tonitru & grando cum plu-
via 53. milles. dig. & SO. 3.

D. 2. Aug. h. 3. $\frac{1}{2}$ p. m. tonitru cum WSW. 1.

Venti hoc anno fuere quidem, ut solent, incon-
stantes, frequentiores tamen S. & SW. & rarior O.
Præterea raro fortes & procellosos notavimus ventos.
Mensis tantum Julii diebus 9. 10. 22. & 29. ventus S.
impetuosos dedit *turbines*. Noctibus quoque ante 27 &
28. diem Decembris idem ventus *procellam* & pluviam
secum adtulit.

Auroram Borealem observavimus horis vespertinis d.
4. & 26. Febr. d. 19. & 24. Sept. d. 22. 24. 25. & 29. Oct.
Horum luminum, aliorumque, quæ in variis *Svecia* lo-
cis adnotata sunt, plenior descriptionem in peculiari
tractatu, si Deus voluerit, dabimus.

Annona ubertate gaudent agricolæ. Etenim Men-
sis Majus subinde pluviosus & serenus segeti admodum
amicus fuit. Calore deinde continuo mensis Junii se-
ges celerius maturuit. Unde mense Julio uberior
messis, imprimis siliginis & tritici. Vernali autem se-
geti nimia siccitas noxia, hordei copiam quamplurimis
in locis minuit.

XX.

HERMANNI D. SPÖRING Epitome Observationum Meteorolo- gicarum Aboëns. Anni 1730.

B *Arometrum*, quo hoc anno pro mensuranda varia aë-
ris gravitate usus sum, simplex est, ad levem agi-
tationem.

tationem egregie phosphorizans, hoc tantum defectus habens, quod diameter interior paulo videatur angustior. Locus, in quo suspensum tenetur, 10. pedes annis horizontem superat. Ceterum Observationes institutæ fuere mane & vesperi hora 7. Altitudines vero Mercurii maximæ & minimæ observatæ fuere quolibet mense hunc in modum.

<i>Maximæ</i>			<i>Minimæ</i>		
<i>dies</i>	<i>poll.</i>	<i>cent.</i>	<i>dies</i>	<i>poll.</i>	<i>cent.</i>
<i>Januar.</i>	5. - -	31. - -	<i>Januar.</i>	26. - -	29. 60.
<i>Februar.</i>	3. - -	31. - -	<i>Februar.</i>	14. - -	29. 67.
<i>Mart.</i>	28.29. - -	31. - -	<i>Mart.</i>	21.22. - -	29. 80.
<i>April.</i>	30. - -	30. 70.	<i>April.</i>	10. - -	30. 10.
<i>Maji</i>	2. - -	30. 85.	<i>Maji.</i>	25.26.27.28. - -	30. 10.
<i>Junii</i>	2.3. - -	30. 55.	<i>Junii</i>	25. - -	30. 23.
<i>Julii</i>	20. - -	30. 72.	<i>Julii</i>	31. - -	29. 71.
<i>August.</i>	26. - -	30. 70.	<i>August.</i>	1. - -	29. 85.
<i>Septemb.</i>	30. - -	31. 3.	<i>Septemb.</i>	1. - -	30. 25.
<i>October.</i>	1.2. - -	31. 5.	<i>October.</i>	26. - -	29. 95.
<i>Novemb.</i>	30. - -	31. 10.	<i>Novemb.</i>	23. - -	29. 45.
<i>Decemb.</i>	1. - -	31. 20.	<i>Decemb.</i>	10.11. - -	29. 50.

Altitudinem ergo Mercurii maximam 31. 20. nubilosus dies 1. Decembris exhibuit cum vento NO. Minimam 29 - 45. itidem nubilosus 23. Novembris spirante SO. Habita vero inter maximum & minimum Mercurii ascensum differentia est, $1 \frac{75}{100}$ pollicis Suecici. Die 25. Maji circa vesperam ut & sequentibus 26. 27. 28. Mercurius in tubo immobilis hæsit ad altitud. 30. 10. excipientibus se mutuo mane W. & circa vesperam Nw.

Ventorum hoc anno frequentissimus fuit NO. habuit se enim ad reliquos (si modo integros quibus spiravit dies numeres) ut sequens docet Tabella.

NO. se habuit ad	N. ut	Gr. ad	24.
- - - - -	O. - - - -	- - - -	33.
- - - - -	W. - - - -	- - - -	26.
- - - - -	S. - - - -	- - - -	33.
- - - - -	NW. - - - -	- - - -	20.
- - - - -	SO. - - - -	- - - -	35.
- - - - -	SW. - - - -	- - - -	31.

Ventosos integros dies hic annus habuit 96; placidos vero 227. reliqui fuere mixti.

Dies integros & pro parte *serenos* numeravi prater propter 200; *pluviosos* vero integros vix 16. si vero summam dierum omnium quibus vel per totum vel pro aliqua saltem parte, pluvia cecidit numerare velim, erit prater propter 60. Unde apparet fuisse hunc annum ficcissimum, quod suo certe damno experti fuere agricolæ, dum avenæ, hordei, pisorumque parum dedit arida tellus, idem etiam de rapis familiari ruricularum edulio tenendum est. Siligo vero abunde provenit. Fontes quot hac in urbe habentur omnes exsiccati conspiciabantur, excepto uno atque altero qui parum aquæ dederunt; Solus ille mineralis *S:ti Henrici* fons alias *Kupis* dictus, salubri suo atque defectus nescio laticese commendans, tantum aquæ suppeditavit, quantum potior civium pars in usus domesticos impendit. Siccitatis excessum probavit denique insectorum, erucarum, præcipue innumera turba hortis infestissima, quicquid olerum radicumque esculentarum esset, turpiter depascens. Augebatur vero æstivus calor sylvarum incendiis passim apud nos existentibus præcipue circa Aboam nostram.

Procellas violentiores habuimus d. 3. Januarii, medio Septembris, atque 27. Decemb.

Tonitru audivimus Maji 20. spirante o. Ejusd, 28. cum

W.

W. 31. cum no. Jun. 9. cum no. 11. cum NO. 12 cum
N. 14. cum o.

Lumen boreale per 23 vices vespertinum illustravit cœ-
lum, scil. Febr. 23. Mart. 4. 11. April. 3. 21 August.
4. 11. 18. 22. 24. Septemb. 26. 27. 28. 30. Octobr. 3. 24.
Novembr. 1. 3. 10. 21. 28. Decembr. 6. 14. Notatu præ-
ceteris dignum fuit illud quod Februar. 23. hora circi-
ter sexta vespertina conspexi, paucis admodum atque
debilibus radiis ex N oriundum, mox per totum cœ-
lum dispersum, concurrentibus radiis in centro hæmi-
sphærii tanquam puncto; horum fugacium radiorum tan-
ta erat agitatio, ut strepitus audiretur a spectatori-
bus. Hora 9. evanuit.

Aspectu quoque egregium fuit aliud boreale lumen
d. 24. April. triplicem arcum exhibens, mox in unum
coëuns. Duplicem ejusmodi arcum vidi d. 30. Septemb.

XXI.

Problema Mechanicum de Motu

Corporum ex percussione solutum

à SAM. KLINGENSTIERNA, Geom.

Prof. Upsal. & Reg. Soc. Sveth. & Angl. Sodali.

DAtis figuris motibusque duorum corporum an-
te concursum, ut & eorum centris gravitatis
& oscillationis, invenire motus eorundem post con-
cursum.

Solutio.

O 3

Corpora

ACTA
LITERARIA
ET
SCIENTIARUM
SVECIÆ,
ANNI M DCC XXXI.

Cum Figuris Æneis.

Cum Privil. S:Æ R:Æ M:TIS Sveciæ.

UPSALIÆ,

Sumtibus JO. HEINRICI RUSSWORMII VIDUÆ,
Reg. Acad. Upsal. Bibliopolæ.

A C T A
L I T T E R A R I A
E T
S C I E N T I A R U M

S V E D I C A E
A N N I M D C C X X I

Cum Figuris

Cum Privilegio S. E. R. S. METIS Svecicis.

U P S A L I A

Sumptibus IO. HENRICI RUSSEWORMII Viburg.
Reg. Acad. Upsal. Bibliopola.

ACTORUM CONSPECTUS.

- I. **G**EOGGII BRANT, Med. D. *Experimentum, quo probatur dari attractionem Mercurii in aurum, communic. ab H. D. SPÖRING, Med. D. & Prof. Aboëns. & R. Soc. Lit. & Sc. Socii.* p. 1.
- II. KIL. STOBÆI, Philos. Natur. Prof. Lund. & Soc. Reg. Lit. & Scient. Socii, *Observatio de arena volatica Scaniam vexante.* p. 9.
- III. Ejusdem, *de Nummulo Brattensburgensi.* p. 19.
- IV. ALBERTI HILDEBRAND, Palt. in Willje & Sresjö, *Narratio de pluvia colore sanguinem referente, communic. ab AND. CELSIO, Astron. Prof. Upsal.* p. 21.
- V. CHRIST. POLHEM, Consiliar. Commerc. & Soc. Reg. Lit. & Scient. Socii, *Epistola ad Eundem D: num AND. CELSIUM, de nova sua ignis theoria* p. 23.
- VI. *Altitudines Solis Meridiana, pro elevatione poli Upsaliensis determinanda, observatæ ab Eodem.* p. 35.
- VII. AND. CELSII, Astron. Prof. Upsal. & Reg. Soc. Lit. & Scient. Secret. *Observationes Meteorologica, Upsalia habitæ 1731.* p. 39.
- VIII. *Testamentum Regis Svecorum MAGNI LADULAS, ex Msc:to Biblioth. Upsal.* p. 44.
- IX. *Vita Illustrissimi D:ni Baronis, Regis Regni- que Sveciæ Senatoris &c. Dn. JOACHIMI v. DUBEN, Reg. Societ. Lit. & Scient. Membri Honorarii.* p. 52.
- X. O.C.

ACTORUM CONSPECTUS.

- X. O. C. *Triga observationum de Plantis Biblicis* ארבוה
 אגמון & אגמון p. 60.
- XI. NIC. BOYE, M. D. Reg. Colleg. Med. Ad-
 fessoris & Poliatri Stockholm. *Cogitationes de ho-
 minibus Sanguisugis, Wampyriis dictis, una cum
 observatis de incorruptibilitate quorundam cadave-
 rum, communicata a NIC. ROSEN, Med. D. &
 Reg. Soc. Lit. & Scient. Socio.* - - p 84.
- XII. GEORGII WALLIN, Fil. S. S. Theol. D. &
 Prof. Bibliothec. Upsaliensis, & Reg. Societ.
 Lit. Scient. Socii, *Dissertatio de Hirundine Alba Re-
 gi nostro Augustissimo FRIDERICO I. oblata Anno
 MDCCXXVII.* - - - p. 98.
- XIII. GEORGII WALLERII, Collegii Medici
 Affessoris & R. S. L. & S. S. *Observatio & Expe-
 rimentum de Funependulorum vibrationibus.* p. 112.
- XIV. *Vita* SOPHIÆ ELISABETHÆ BRENNE-
 RÆ. - - - p. 118

D. 7. Octobr.

Altitudo centri Solis meridiana	-	-	20	41	10
Refraçtio ☉ subtrah.	-	-	-	2	21
			20	38	49
Parallaxis ☉ add.	-	-	-	-	5
			20	38	54
Declinatio ☉ add.	-	-	9	31	42
Elevatio Æquat. Upsal.	-	-	30	10	36
Elevatio Poli Upsal.	-	-	59	49	24

Inter omnes hæc Elevationes, media quidem deprehenditur 59, 49, 17; sed antequam minuta secunda determinari possint, non modo plures hujus generis observationes instituendæ sunt, idque alio & forte accuratori instrumento, verum etiam per altitudines stellæ inprimis polaris culminantis Elevatio Poli investiganda restat. Interim arbitror Elevationem Poli Upsaliensis non esse majorem 59:30, sed propius attingere 59:49.

VII.

Observationes Meteorologicæ Upsaliciæ habitæ Anno 1731, ab
 ANDR. CELSIO,
 Astronom. Prof. & Soc. Reg. Secr.

Barometri

Barometri Hauksbejani Altitudines.

Maxime				Minima			Media	
mens.	dies.	hor.	dig. cent.	dies.	hor.	dig. cent.	dig. cent.	
Jan.	9	3 $\frac{3}{4}$ p.	30 16	29	m. noct.	28 95	29 79	
Febr.	20	7 a.	30 32	25	8 a.	29 12	29 77	
Mart.	27	9 $\frac{1}{2}$ a.	30 21	4	8 $\frac{3}{4}$ p.	29 11	29 71	
April.	6	10 p.	30 22	10	9 a.	29 33	29 79	
Maj.	31	2 $\frac{1}{2}$ p.	30 12	27	tot. d.	29 15	29 80	
Jun.	1	7 a.	30 15	5	7 a.	29 00	29 66	
Jul.	23	8 a.	29 98	16	7 a.	29 34	29 72	
Aug.	18	8 a.	30 13	10	5 $\frac{1}{2}$ p.	29 23	29 86	
Sept.	26	9 $\frac{1}{2}$ p.	30 18	5	10 a.	28 87	29 65	
Octob.	29	11 p.	30 48	11	9 $\frac{1}{4}$ a.	28 82	29 84	
Nov.	27	10 $\frac{3}{4}$ a.	30 25	5	tot. d.	29 12	29 62	
Dec.	20	10 $\frac{1}{2}$ p.	30 46	6	9 $\frac{3}{4}$ a.	28 66	29 66	

Die 29 Octobr. maximo mercurii per totum annum ascensu, aër viguit serenus spirante leniter SSO. 1. Dies vero 6 Decembr., quo maximum Mercurii descensum habuimus, serenus quoque fuit, cum vento WSW. 2: rara sane cœli in tali casu constitutio.

Variatio annua 1. dig. 82 cent.

Altitudo totius anni media 29. dig. 74. cent.

Quocirca notandum, altitudinem Barometri cujusvis mensis mediam esse quotum, qui ex summa omnium altitudinum matutinarum per numerum dierum mensis divisa prodit: & altitudinem totius anni mediam æquari quoto, qui ex summa omnium altitudinum mediarum mensium per numerum mensium anni divisa oritur. Medium vero Arithmeticum inter maximam & minimam totius anni altitudinem Barometri est 29. dig. 57 cent.

Thermo-

Thermometri Hauksbejani descensus
matutini.

Mens.	dies.	Maximi			Minimi			gr.	dec.
		hor.	grad.	dec.	dies	hor.	grad.		
Jan.	31	9 $\frac{1}{2}$	95	0	6	8 $\frac{1}{2}$	68	2	76 8
Febr.	2	8 $\frac{3}{4}$	90	0	14	11	66	3	73 3
Marc.	1	9	81	2	8	9	59	4	66 6
April.	21	10	66	7	18	10	52	0	59 5
Maj.	1	7 $\frac{3}{4}$	65	0	9	8 $\frac{1}{4}$	32	0	43 3
Jun.	8	7	51	5	21	8	28	7	38 6
Jul.	4	8 $\frac{3}{4}$	44	2	31	7	30	7	38 1
Aug.	29	7 $\frac{1}{4}$	51	6	3	7 $\frac{1}{4}$	27	3	40 4
Sept.	10	8	59	3	5	7	38	2	45 7
Octobr.	13	7 $\frac{1}{4}$	67	3	1	7 $\frac{3}{4}$	40	8	56 3
Nov.	26	10	77	3	3	9 $\frac{1}{4}$	53	2	65 7
Decemb.	29	9 $\frac{1}{4}$	91	0	4	8 $\frac{3}{4}$	64	2	73 0

Die 2 Aug. h. 5 $\frac{1}{2}$ p. m. spiritus vini altitudinem
totius anni maximam attigit, scilicet 16 grad. 3 dec.

Variatio Thermometri annua, 78 grad. 7 dec.

Altitudo totius anni media 56 grad. 4 dec.

Heic quoque altitudines mediae eodem modo, ac
supra de Barometro innuimus, inventae sunt. Vernale
tempus solito frigidius fuit; adeo ut d. 1 Maji terra
nivibus adhuc tegetur. Aestatem deinde parum ca-
lidam habuimus. Calidissimum tempus, quod plerumq;
mense Julio contingere solet, hoc anno circa initium
mensis Augusti incidit.

Noctu ante diem 10 Octob. flantibus NW. 1 &
WSW. 1 intra gradum 56 $\frac{1}{2}$ & 59 humus primo con-
gelata est.

Noctu ante diem 12 intra gradum 60
& 66

& 66, spirantibus NO. 4 & WNW. 2 annis Upsaliensis prima vice glacie adstrictus. Sed postea dissolutus, noctu ante diem 8 Novembr. intra gradum 60 & 67 cum vento NW. 1 annis glacie iterum obductus est; adeo ut d. 10. ejusdem mensis circa gradum thermom. 74, hominum equorumque transitum pons ille glacialis admiserit.

Quantitas pluviae & nivis liquefactae.

Mens.	Dig.	Milles.	Mens.	Dig.	Milles.
Jan.	0	774	Jul.	2	681
Feb.	0	330	Aug.	1	402
Mart.	2	544	Sept.	1	913
April.	0	887	Octobri	1	171
Maj.	0	669	Novembr.	0	460
Jun.	3	085	Decembr.	0	597

Quantitas totius anni 16 dig. 513 milles.

Rationem voluminum nivis frigidae in situ naturali constitutae & nivis liquatae seu aquae deprehendimus d. 31. Januar. ut 400 ad 34. Ratio autem nivis ejusdem generis & omni, qua potuimus, vi condensatae ad aquam ut 58 ad 21. Nix ejusdem generis sed humida & condensata ad aquam ut 58 ad 38. Die 30 Decembris rationem nivis frigidae in situ super terram naturali ad eandem liquatam invenimus ut 117 ad 11; nivem autem ejusdem generis omni nisu condensatam ad aquam ut 117 ad 34. Hinc concludimus rationem nivis in situ naturali constitutae ad aquam esse ut 11 ad 1 fere.

D. 13 Maji h. 4 p. m. tonitru cum pluvia 152 mill. dig. W. 1.

D. 20 Maji, h. 6 $\frac{1}{4}$ p. m. tonitru, fulgur & pluvia, 40 milles. dig. W. 2.

D. 19 Junii $5\frac{3}{4}$ p. m. tonitru & pluvia 180 milles. dig. S. O.

D. 12 Julii 9 p. m. tonitru, & pluvia 158 milles. dig. W. O.

D. 9 Aug. h. 5 p. m. tonitru, fulg. & pluv. 25 mill. dig. S. I.

D. 8 Martii h. $1\frac{1}{2}$ p. m. grando magnitudinem pisi adæquans, cum vento NW. 3.

Halones lunares d. 7 Jan. h. 11 p. m. d. 11 Januar. h. 10 p. m. d. 9 Febr. h. $10\frac{3}{4}$ p. m. & d. 5 Mart. h. $10\frac{1}{2}$ p. m.

Parbelium semi circulare d. 14 April. h. $1\frac{1}{2}$ p. m.

Ventum W 4 procellosum habuimus d. 1 Jul. & d. 3 Oct.

Die 11 Octobris *procella* fuit vehementissima, cujus incrementum & decrementem ex Diario nostro heic adponere juvat:

Octobr.	Barom.	Therm.	Vent.	Constitutio aëris.	
D.	h. dig. cent.	gr. dec.			
10	$7\frac{1}{4}$ p. m. 29	61	59 0 WSW. 1.	Cælum serenum terra noct. cong.	
	$10\frac{3}{4}$ p. m. 29	15	58 0	1. Nix humida,	
11	$7\frac{1}{4}$ a. m. 28	84	55 5 NO. 2.	Pluvia, quæ per noctem duravit, adhuc continuat.	
	$9\frac{3}{4}$	28	82	56 2 NO. 4.	Nix humida,
	$10\frac{1}{2}$	28	83	57 5 NO. 4.	Eadem tempestas,
	3 p. m. 29	12	59 8 NO. 4.	Eadem tempestas,	
	$9\frac{3}{4}$	29	50	60 5 NO. 4.	Eadem tempestas.
12	$7\frac{1}{4}$ a. m. 29	82	66 0 WNW. 2.	Nubes sparse, a- mnis jam glacie obductus, & ter- ra nivibus tecta	
	11 p. m. 30	11	66 5	1. Lumen boreale insigne.	

Ex Diariis Meteorologicis ad *Societatem Regiam* transmissis, ut & novellis publicis constat hanc procellam non modo universam Sveciam, sed etiam Finlandiam peragrassasse. *Hudwikswaldia* in Helsingia, & *Aboæ* in Fennonia regnavit idem NO, sed *Lunda* in Scania NW. Post hominum memoriam vix tantus notatus fuit maris Baltici adscensus in locis Sveciæ maritimis. Sane civitas maritima Uplandiæ *Öregrunda* aquis fere submersa. Pontem navalem Stockholmiensem aquæ prorsus inundarunt. Quamplurimæ naves in ipsis portibus fractæ sunt: ut inprimis in *Gothlandia*, ubi hanc tempestatem maximo cum incolarum damno grassatam cum procella A. 1714 d. 31 Aug. ibidem facta, comparari posse, nobis per literas significavit Experientiss. Dn. Doct. Med. *Johannes Pibl*. Circa *Upsaliam* nostram & in quamplurimis aliis Sveciæ provinciis arbores in sylvis per longa spatia radicibus evulsæ sunt.

Lumen Boreale vespertinum illuminavit cælum, die 24 Jan. d. 19 & 21 Febr. d. 3 Mart. d. 10, 16, 19 & 20 Aug. 15, 19, 22, 23, 26 & 27 Sept. d. 5 & 12 Octobr. d. 20, 23, 25 & 26 Decembr.

Annona satis larga fuit. Notari inprimis meretur uberrimus ceraforum proventus.

VIII.

Testamentum Regis Svecorum &c.

MAGNI LADULÅS,

Datum Scaris An. Chr. MCCLXXXV.

Ex MSS Bibliothecæ Upsaliensis.

* Initium hujus Testamenti invenitur apud JO. MESSEN. Scand. Illustr. Tom. XII, pag. 137.

ACTA
LITERARIA
ET
SCIENTIARUM
SVECIÆ,

Anni MDCCXXXII.

Cum Figuris Æneis.

Cum Privil. S:Æ R:Æ M:TIS Sveciæ.

UPSALIÆ,

Sumtibus JO. HEINRICI RUSSWORMII VIDUÆ,
Reg. Acad. Upsal. Bibliopolæ.

ACTORUM CONSPECTUS.

- I. **G**lossotomia instituta Stockholmiæ An. 1695. à
Chirurgo expertissimo H. M. HOFFMANN,
ab oblivione vindicata per HERMAN. DIET. SPÖ-
RING, M. D. & Pr. Aboëns. P. 3.
- II. Plantarum circa Upsaliam sponte nascentium Ca-
talogus. p. 9.
- III. CAROLI LINNÆI FLORULA LAPPONICA, quæ
continet brevem Catalogum Plantarum, quas per
Provincias Lapponicas Westrobothnienses obser-
vavit in itinere Lapponico, quod peregit a. 1732.
p. 46.
- IV. Bibliotheca Suio-Gothica, collecta per AN-
DREAM ANTON. STIERNMAN, Registrator.
in Archivo Regio. Stockholmiæ An. 1731. in 4.
p. 59.
- V. Fragmentum Legis Smolandicæ, Titulum de
Jure Ecclesiastico continens, in Latinum trans-
latum, & e Vereri membrana nunc primum edi-
tum à MAGNO CELSIO Ol. Fil. p. 71.
- VI. Quær. an ʒʷ (Oren) Esai. XLIII. 14. sit **ʒʷ**
(Arân) arbor Arabica, spinosa, baccifera,
Abi'lsadli, Materiæ medicæ scriptoris, apud Ara-
bes, clarissimi? p. 101.
- VII. Specimen Lexici Svethico-Latini. p. 110.

ACTA

ACTA
LITERARIA
ET
SCIENTIARUM
SVECIAE,
Anni M DCC XXXIII.

Cum Figuris Æneis.

Cum Privil. S:Æ R:Æ M:TIS Sveciæ.

UPSALIÆ, Literis HOEJERIANIS.

Sumtibus GODOFREDI KIESEWETTERI,
- Reg. Acad. Upsal. Bibliopolæ.

Actorum CONSPECTUS.

- I. *Solutio Problematis Offenburgiani de inveniendis Catenariis, pro quacunq; gravitatis lege ad centrum in finita distantia positū tendentis.* *Auct.* Sam. Klingenshierna R. S. L. & Sc. S. p. 1
- II. *Thesaurus numerū Sveo-Gothicorū studio indefesso Eliæ Brenneri L. annorum spatio collectus, &c.* *Stockh.* 1731 4:to. p. 20
- III. *Nummi Runicī Gener. D. Caroli Ehrenpreus, Supr. Svion. Dicast. Consil. brevi comment. illustrati.* p. 26
- IV. *Nummi Symbolici, quos per triennium proxime præterlapsum calavit Johannes Carolus Hedlinger, Eques.* p. 30
- V. *De singultu observatio rarissima per H. D. Spöring Med. D. & Prof. Aboëns.* - - - p. 34
- VI. *De Arsenico observat. Georgii Brandt, Med. Doct. Censoris rei Metall. nec non Directoris Laboratorii Chem. Holm.* p. 39
- VII. *Bini Casus rariores Communicari à Nicolao Rosén Med. Reg. Ordin. & Coll. Med. Assess.* - p. 43
- VIII. *Epistola Frederici Imperatoris ad Magnum Nicliffon, qua eum omnesq; ejus successores comites Palatinos creat, descripta ex libro ecclesiæ Aboënsis, qui in collegio Antiquitatis Holmiæ servatur.* - - - p. 45
- IX. *Commentatiuncula, qua ostenditur Ebr. 178 Eres, esse Ambum ʒʒ) Ers, i. e. Pinum.* - p. 50
- X. *Observationes IV. singulares, Auct. Kiliano Stobæo Med. D. & Hist. Prof. in Acad. Lond.* - p. 79
- XI. *Lapides Runicos, positos illis, qui in Huitavadum occubuerant, pertinere ad tempora Christiana.* - p. 87
- XII. *Thesauri Lingvarū Asiæ & Europæ Harmonici Specimen, Auct. Doct. O. Rudbeck, Archiat. Reg. & Med. Prof. Ups.* p. 90
- XIII. *Abscessus Ventriculi & Hepatis Observatio per H. D. Spöring, Med. D. & Prof. Aboëns.* - p. 107
- XIII. *Monumenta Runica, in quibus mentio habetur Hierosolyma, ad Christianos esse referenda. Auct. O. C.* p. 111
- XV. *Literæ Juliani Cardin. dispensatoriæ, quibus Johannem Tyrgilli, presbyterum Lincopensis diœces. illegitimo toro natum, idoneum pronuntiat, qui beneficium ecclesiasticum recipiat, & retineat.* - - - p. 117

ACTA
LITERARIA
ET
SCIENTIARUM
SVECIÆ,
Anni MDCCXXXIV.
Cum figuris æneis.

Cum Privil. S:æ R:æ M:tis Svéciaë.

UPSALIÆ,
Sumtibus Reg. Societ. Lit. & Scient.

ACTORUM CONSPECTUS.

- 1 De sacra herba קורס Exod. XII: 22. &c: quæ ὕσσωπος
Joh. XIX. 29. &c. *Hysopus* Columell. &c. disqui-
sitio brevis OLAVI CELSII. - - - Pag. 1.
- 2 Descriptio cataractarum in *Cascavari* Laponiæ, au-
ctore OLAVO RUDBECK, Fil. - - - Pag. 46.
- 3 *Nummi symbolici*, quos ann. 1734 Holmiæ cælavit JO-
HANNES CAROL. HEDLINGER, Eques. Pag. 49.
- 4 DANIELIS TISELII PAST. HAMMAR. posteriores obser-
vationes & experimenta in lacu *Wettero*. Pag. 51.
- 5 Brevis conspectus *Arcanorum Oeconomiae & Commercii*,
quorum tom. I. Stockholm. 1730. idiomate vernacu-
lo prodiit, auct. ANDREA BACHMANSON,
Conf. Sveon. Ulyss. - - - - - Pag. 56.
- 6 *Dudaim*, h. e. Flores sacri & profani insigni studio
conquisiti per JOHANN. RUNIUM. - - - Pag. 65.
- 7 Literæ Conventualium monasterii *Gudsberg*, &c. Ex
Orig. pergam. descr. O. C. - - - - - Pag. 68.
- 8 Literæ Catharinæ Abbatissæ in *Sto*, ad Moniales
conventus *Solbergensis* &c. Ex orig. descr. ANDR.
ANT. STIERNMAN. - - - - - Pag. 70.
- 9 Theorema de *oscillationibus pendulorum* in arcibus cir-
cularibus, auctore PETRO P. ELVIO. - - - Pag. 71.
- 10 *Eclipsis Lunæ totalis* anno 1732. die 20 Nov. Upsaliæ
observata ab OLAVO P. HIORTER. - - - Pag. 75.
- 11 *Meteoron igneum* observat. à SVEN. HOF. Pag. 78.
- 12 Observatio de *fulgure & fulmine*, eod. auct. Pag. 79.
- 13 *Meteoron ignitum* d. 3. Mart. ann. 1731 Upsaliæ obser-
vatum ab ANDREA CELSIO. - - - - - Pag. 81.
- 14 Privilegia magni Cuprimontis ad *Fablunam*; ex mem-
brana M S. in latinum transtulit ZACH. HOLE-
NIUS. - - - - - Pag. 83.
- 15 Vita CONRADI QUENSEL. - - - - - Pag. 88.

XI.

Meteoron igneum

observatum á

SVENONE HOF.

Anno MDCCXXIX, die 1. Octobris, in parœcia *Nes*, quæ uno milliari ab oppido *Enecopia* Uplandiæ distat, igneum meteoron insolitæ magnitudinis & durationis observatum est, quod partim ipse conspexi, partim ab aliis plurimis visum diligenter exquisivi.

Duabus fere horis ante ortum Solis, placida tempestate, exhalationes valde rubentes intenderunt se cœlo cetera sereno, & directo super spectatorum capita a septentrione meridiem versus, instar longarum fasciarum protensæ, sensim magis magisque coire cœperunt. Collectæ vero in orbem, cujus diameter duobus propemodum pedibus æqualis videbatur, subito accenduntur, & lento motu in eandem plagam, quam antea diffusæ spectarunt, deferuntur. Hæc fax flammæ & scintillas quoquo versum ejecit, & ita clare luxit, ut Solis fulgorem æmulari crederetur, ac quilibet non minus intra ædes, quam foras, per sparsum inde lumen, omnia sibi agenda rite perspicere posset, quamvis adhuc vix primi radii solares regionem aëris horizonti vicinam collustrarent. Cum sic per quartam ferme cœli partem apparentem vagata esset, eodem splendore ubique conspicua, tandem exstinguitur, in aëre crassos & nigros relinquens fumos, quos geminatus mox excepit fragor, qui subiectis convallibus & silvis repercussus, murmurantem quasi fremitum effecit, & adeo vehementer aures percussit,

culit, ut dormientes repente expergescerent, & existimarent duo tormenta bellica fuisse displosa, quæ posita erant in proximo prædio illustris cujusdam viri, quem tunc domum rediisse opinabantur. Serenus dies secutus est, leniter tantum flantibus ventis. Vesperi magnum chasma, seu phænomenon septentrionale luminosum, Sveth. *Norrskien* apparuit, & postera luce, procellosa tempestas cœpit oriri, quæ deinde aliquot dies tecta dejiciens, ingentem arborum vim sternens, & navigantes infestans, non solum per circumjectas regiones misere sæviit, sed etjam exteras terras vexavit, quemadmodum ex nunciis publicis accepimus. Meteoron descriptum illi proxime accedere videtur, quod Physici appellare solent clypeum, de quo *Ant. le Grand* in *Hist. Nat.* p. 279. & *Job. B. du Hamel* in lib. de meteor. C. IV. p. 327. Ac quod dicant ejusmodi exhalationes in inferiore aëris regione generari, etjam in hocce meteoris verum fuisse observavi, nam vix eam altitudinem assequi videbatur, qua infimæ feruntur nubes. Materiam autem illius fuisse, præter exhalationes sulphureas & pingves, modicam quantitatem acidi, particulas nitrosas, & copiam salis urinosi, ex flamma candida & clara conjicio. Vid. b. m. *Urbani Hierne* Parasceve ad acta & tentamina chymica, ed. Holm. 1712. p. 171.

XII.

Observatio de fulgure & fulmine.

Eod. Auctore.

ANno 1729. circa initium mensis Augusti, in prædio *Brunsholm* Uplandiæ, circiter meridiem, tranquilla

XIII.

Meteoron ignitum

d. 3 Martii ann. 1731 *Upsalix* observatum ab

ANDREA CELSIO.

Vesperis fatis splendens erat Luna, splendentes stellæ & cœlum serenum, si exceperis spatium inter caput *Ursa majoris* & humeros *Boote* usque ad *Eclipticam* & *Leonis* stellas &c. qua latitudinem, qua longitudinem vero ad utrumque fere horizontem, ortivum puta & occiduum, perque plagas ONO & WSW. Hoc spatium obtinuit fascia lucens aut Aurora borealis, instar tenuioris & intermittentis nubeculæ, subobscura & parum sese commovens.

In boreali plaga NNW clarior quidam arcus, sed pallidus & omni motu carens inter 7 & 8 gradum supra horizontem attollebatur. Hæc facies cœli erat, quum hora vespertina 9. 20 min. subito existeret maxime fulgens radius, qui instar globi cum cauda acuminata circa stellam β in capite *Bootis* accensus illuxit, pergens recta per eam regionem cœli, quam obtinebat memorata luminosa fascia, omne peragravit spatium, quod inter *Booten* & *Hædos*, inque 45 gradu altitudinis cœli occidentalis extinctus est.

Erat, eximii hujus fulgoris duratio 5; vel 6 secundorum, & mox omnia in eodem quo antea statu. Sed post aliquod temporis, quod semiminutum primum vix excedebat, tonitru exstitit, non cum fragore; verum a meridie per occidentem versus boream eundo murmurans, & ejusdem durationis fere cum dicta lucidissima facula.

Ab hoc temporis momento nihil præterea observare potui, nisi tenuiores nubeculas ex NW surgentes, quas mox insequabantur spissiores totum cœlum & illum occupantes locum, in quo tamen prius disparuit lumen boreale. Tandem hora 10 omnia nubibus erant abscondita. Tranquilla deinde nox & obscura fuit, non interlucente Luna.

Ut melius appareat aëris constitutio, ex diario meo Upsaliæ habito tam hujus, quam diei proxime antecedentis & sequentis observationes meteorologicas excerpere juvat.

<i>Martius</i>	<i>Barom.</i>	<i>Therm.</i>	<i>Vent.</i>	<i>Tempestas</i>
Dies hor.	Dig. dec.	Gr. dec.		
2. 9 $\frac{3}{4}$ a. m. - 29. 59 - 70. 5. - W. o. - Serenum				
2 $\frac{3}{4}$ p. m. - 29. 63 - 60. 5 - W. o. - Idem				
9 $\frac{1}{4}$ p. m. - 29. 63 - 62. 0. - Nubilum				
3. 9 $\frac{1}{2}$ a. m. - 29. 45 - 64. 7. - SW. o. - Subnubilum				
3 p. m. - 29. 45 - 61. 8. - W. o. - Sol inter nubes				
8 $\frac{3}{4}$ p. m. - 29. 50 - 60. 2. - Subnub. <i>Aur. b.</i>				
4. 9 $\frac{3}{4}$ a. m. - 29. 47 - 61. 7. - SW. o. - Idem				
3 p. m. - 29. 26 - 60. 0. S. o. - Pluvia				
8 $\frac{3}{4}$ p. m. - 29. 11. - 60. 4. - Pluvia o. 572.				

Ceterum idem meteoron observatum est eadem vespera inter hor. 9 & 10 prope Palatium regium *Ulriksdal*, & quidem iisdem fere circumstantiis. Quocirca notandum, si tempus exacte innotesceret, quo hujusmodi phænomena, sive *globi igniti*, sive *Dracones volantes* primum emicant vel extinguuntur, differentia meridianorum inter loca satis dissita determinari posset; & sic insignem in Mappis provinciarum conficiendis geographicis, qua longitudinis gradus, hæc observationes præstarent usum.